

Ondersteuningsmogelijkheden bij schrijven

(bron: www/technischemaatjes.nl)

Oplossingen bij spellingsproblemen

Dyslectische personen hebben vrijwel altijd hardnekkige spellingmoeilijkheden. ICT-middelen zijn uitstekend in staat ondersteuning bij spelling te bieden. Het betreft dan zowel de tekstverwerker, als voorleesprogramma's met spellinghulp.

Spellingcontrole

Hoewel de spellingcontrole van een tekstverwerker of spraakprogramma zijn beperkingen heeft (zie vorig hoofdstuk), kan hij bij woorden met een vast woordbeeld (woorden die slechts op één manier gespeld worden) aanzienlijke hulp bieden. Bij alle voorleesprogramma's kan de persoon de verbeter suggesties laten voorlezen en het goede woord gemakkelijk overnemen.

Woordvoorspelling

De woordvoorspeller is een functie waarmee verschillende woordopties aangeboden worden. Naarmate er meer letters worden getypt, vallen steeds meer woorden af. Met één muisklik kan het gewenste woord worden toegevoegd aan de tekst. De woordvoorspeller 'denkt' niet alleen mee tijdens het typen van woorden, maar voorspelt ook het volgende woord. Dit woord kan even gemakkelijk worden overgenomen in de tekst. Bij sommige programma's verloopt de voorspelling op basis van woordfrequentie. Sinds enige tijd voorspellen deze programma's ook fonetisch gespelde woorden. De woordenlijst kan worden uitgesproken. Een enkel programma heeft een woordvoorspeller die getraind kan worden met eerder getypte en gescande documenten of gemarkeerde woorden. De andere programma's bieden de mogelijkheid om tijdens het schrijven van een document nieuwe woorden toe te voegen.

Voorlezen tijdens het typen

Voorlezen tijdens het typen zorgt ervoor dat veel spellingfouten worden gehoord. (bijvoorbeeld struik zonder r = stuik, ballen met een l geschreven = balen). Alle voorleesprogramma's kunnen ingesteld worden om direct na een woord, zin of alinea voor te lezen. De persoon krijgt dan direct feedback. Dit maakt het controleren gemakkelijker.

Homofonenfunctie

Homofonen zijn woorden die hetzelfde klinken, maar anders worden gespeld, bijvoorbeeld *hart-hard*. Dyslectische personen hebben vaak moeite te bepalen welke spelling ze moeten kiezen. Dat is vaak het geval als beide woorden hoogfrequent zijn: de keuze bij 'zij/zei' is lastiger dan bij 'hij/hei'. Alle PC-voorleesprogramma's beschikken over homofonenhulp. Zodra hiertoe een opdracht wordt gegeven, markeert het programma de homofonen in de tekst. De persoon klikt op een gemarkeerd woord. Een pop-up-venster toont de twee schrijfwijzen van het woord toont, meestal voorzien van een illustratie en voorbeeldzin. Door te klikken op het bedoelde woord, wordt het fout gespelde woord vervangen.

Dicteren tegen de computer

Verloopt de spelling of het typen dermate moeizaam dan kan men overwegen een dicteerprogramma in te zetten. In ons taalgebied bestaat slechts één programma dat gesproken tekst kan omzetten in geschreven tekst: Dragon NaturallySpeaking. Dicteren tegen de computer voorkomt weliswaar spellingfouten, echter geen herkenningfouten. Het herkennen van menselijke spraak is zeer complex en er treden in het begin relatief veel herkenningfouten op, die de gebruiker achteraf moet corrigeren. Verzuimt men dit, dan gaat de spraakherkenning achteruit. Naarmate men langer werkt met het programma, gaat het meestal beter functioneren. We zien vooral goede toepassingsmogelijkheden in de hoogste jaren van het voortgezet onderwijs en daarboven. Bij jongere personen is de balans tussen inspanning en resultaat onvoldoende. Voorleessoftware met spellingcontrole, woordvoorspelling en homofonenhulp komt naar onze mening beter tot zijn recht.

Oplossingen bij stellen

Veel personen met dyslexie hebben grote moeite met schriftelijk formuleren. Ze vinden het lastig goede zinnen te formuleren en een logisch geordende tekst te schrijven. Ze hebben moeite met het onderscheiden van hoofd- en bijzaken, en het aanbrengen van een logische structuur. Het gevolg is, dat hun teksten voor een buitenstaander moeilijk toegankelijk zijn. Laten we voorop stellen dat, net zoals bij begrijpend lezen, ICT-middelen geen wonderen verrichten. De persoon moet zijn eigen gedachten op papier zetten, en als deze chaotisch zijn, dan wordt dat weerspiegeld in zijn teksten, óók die met ICT-middelen zijn gemaakt. Wat kunnen ICT-middelen dan wel doen voor personen met schrijfproblemen?

Structureren van informatie

Het is handig, voordat men begint met schrijven, na te denken over het onderwerp, het doel en de doelgroep. Bij het bepalen van de inhoud kunnen mindmapprogramma's goede diensten bewijzen. Door het maken van een mindmap is de focus op het centrale idee (onderwerp). Allerlei zaken die met dit centrale idee te maken hebben, kunnen worden toegevoegd. Daarna kunnen de begrippen geordend en gerangschikt worden. De mindmap vormt zo de basis voor de te schrijven tekst. Schrijven is nu een kwestie van tekstjes schrijven bij kopjes. Geavanceerde mindmapprogramma's beschikken over icoontjes en illustraties om de ideeën te visualiseren. Men kan teksten koppelen aan de labels van de mindmap. Ze zijn voorzien van spellingcontrole en soms zelfs van een voorleesstem. Het importeren van externe informatie is mogelijk, evenals het exporteren van mindmaps naar bijvoorbeeld Word of Powerpoint. Gratis programma's hebben een eenvoudige grafische weergave met weinig illustraties en iconen.

Informatie verzamelen

De computer is een uitstekend hulpmiddel bij het verzamelen van informatie. Tegenwoordig is informatie via allerlei digitale bronnen (b.v. internet, pdf-bestanden) beschikbaar. Deze informatie is voor mensen met dyslexie moeilijk toegankelijk als een voorleeshulp

ontbreekt. Beschikt men wel over hulpmiddelen, dan maken deze het gemakkelijker de ingewonnen informatie te verwerken in eigen werkstukken. Door de mogelijkheid papieren documenten om te zetten naar digitale documenten, worden informatiebronnen beter toegankelijk. Gescande teksten, foto's, tekeningen en dergelijke kunnen een goede basis vormen voor het schrijven van eigen teksten.

Raadplegen van woordenboeken (w.o. synoniemenboek)

Een synoniemenwoordenboek helpt bij het kiezen van een woord met een gelijke betekenis (bijvoorbeeld kabouter _ dwerg). Dit is handig als de schrijver een grotere variatie in woordkeus wil aanbrengen. De tekstverwerker Word heeft zo'n woordenboek. De voorleesprogramma's, die in Word geïntegreerd zijn beschikken over een eigen woordenboek en kunnen daarnaast gebruik maken van het synoniemenwoordenboek van de tekstverwerker.

Schrijven en redigeren met de tekstverwerker

Schrijven op de computer wordt door de spellingscontrole door veel mensen met dyslexie als prettig ervaren.

Controleren van eigen teksten

Voor iemand met dyslexie is het goed als hij zijn geschreven tekst kan terug horen. Hierdoor kan hij reflecteren op zijn schrijfproduct. Hij hoort of bepaalde woorden goed zijn gespeld, zinnen goed lopen en de inhoud van de tekst klopt. Alle voorleesprogramma's en Dragon kunnen geschreven teksten hardop nalezen. Vaak is het mogelijk om teksten in van tevoren vastgestelde eenheden te laten lezen (bijvoorbeeld zinnen of alinea's).